

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ

На правах рукопису

УДК 911.3

ПОРІВНЯННЯ КУРОРТІВ БУКОВЕЛЬ ТА ЗАКОПАНЕ

Галузь знань: 10 – Природничі науки
Спеціальність: 106 – Географія
Освітня програма: Економічна географія
Спеціалізація: Географія рекреації та туризму

Кваліфікаційна робота бакалавра
студентки 4 курсу
ОР Бакалавр
Гордієнко Валерії Миколаївни

Науковий керівник:
кандидат географічних наук
доцент кафедри географії України,
Гринюк Олег Юрійович

Київ 2024

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУРОРТІВ	5
1.1. Основні теоретичні засади та сутність поняття «курорт»	5
1.2. Класифікація і типологія форм та видів курортів	10
1.3. Історію розвитку курортів у світі та Україні	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КУРОРТІВ БУКОВЕЛЬ ТА ЗАКОПАНЕ	20
2.1. Суспільно-географічне положення курортів Буковель та Закопане	20
2.2. Характеристика системи гірськолижних схилів та їх обслуговуючих систем курортів Буковель та Закопане	22
2.3. Аналіз туристичної інфраструктури курортів Буковель та Закопане	28
РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КУРОРТІВ БУКОВЕЛЬ ТА ЗАКОПАНЕ	37
3.1 Порівняння курортів Буковель та Закопане	37
3.2 Перспективи розвитку курортів Буковель та Закопане	41
ВИСНОВКИ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47
ДОДАТКИ	52

ВСТУП

Актуальність теми. Курорти Буковель (Україна) та Закопане (Польща) є провідними туристичними напрямками в своїх країнах, що пропонують широкий спектр послуг для відпочинку і спорту як в зимовий, так і в літній періоди. Попри спільні риси, кожен з них має свої унікальні особливості, які можуть суттєво впливати на вибір туристів. Порівняння курортів Буковель та Закопане є актуальним і важливим для підвищення конкурентоспроможності, розвитку туристичної інфраструктури, оптимізації економічного впливу, впровадження стійких практик, задоволення потреб туристів та поглиблення міжнародної співпраці. Виявлення та аналіз сильних і слабких сторін кожного з курортів дозволить розробити ефективні стратегії розвитку, що забезпечать їх успіх та сталий розвиток у майбутньому.

Метою дослідження є вивчення та визначення слабких і сильних сторін курортів Буковель та Закопане, а також порівняння наявної інфраструктури для розвитку туристичної галузі в регіонах. Для досягнення поставленої мети були поставлені наступні **завдання**:

- ознайомитись з основними теоретичними засадами та визначити поняття «курорт»;
- визначити види та форми курортів;
- дослідити історію розвитку курортів;
- охарактеризувати суспільно-географічне положення курортів Буковель та Закопане;
- проаналізувати наявну гірськолижну та туристичну інфраструктуру курортів Буковель та Закопане;
- порівняти курорти Буковель та Закопане;
- визначити перспективи розвитку курортів Буковель Та Закопане

Об'єктом дослідження є курорти Буковель та Закопане, а **предметом** – наявна гірськолижна та туристична інфраструктура курортів Буковель та Закопане

Пі д час написання роботи були використані такі **методи дослідження** як аналіз, класифікації та типізації, узагальнення. А також методи статистичної обробки інформації та методи проблемного та порівняльного аналізу, було використано для аналізу розвитку курортів Буковель та Закопане. Провідними працями, що стали фундаментом теоретико-методологічної основи роботи є дослідження Рутинського М. Й. [21,22,23], Кравець О. М., Рябева А. А. [12,13], Каленік К. В. [9], Заставного Ф. Д. [8].

Структурно робота складається з трьох розділів, 5 рисунків, 3 таблиць, використаних 40 джерел та викладена на 55 сторінок друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУРОРТІВ

1.1. Основні теоретичні засади та сутність поняття «курорт»

Вивчення курортів виникло та розвивалась паралельно з розширенням курортної мережі та накопиченням знань про лікувальні властивості природних факторів. Курорт (від нім. Kurort, от Kur – лікування и Ort – місце) – освоєна природна територія на землях оздоровчого призначення, що має природні лікувальні ресурси, необхідні для їхньої експлуатації будівлі та споруди з об'єктами інфраструктури, яку використовують з метою лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювань та для рекреації і підлягає особливій охороні [18].

Для розвитку курорту є необхідним наявність курортних факторів. Курортні фактори представляють собою природні або штучно створені умови, що сприяють лікувально-профілактичним заходам на території курортної зони (рис. 1.1).

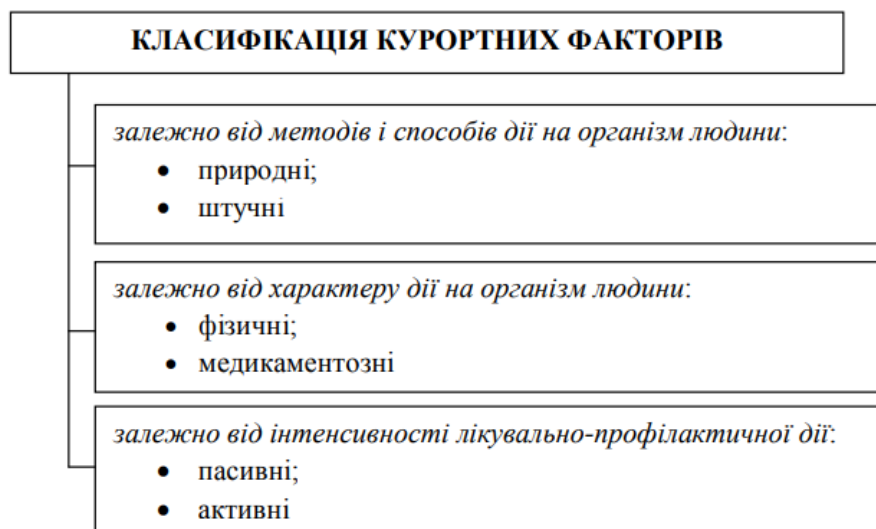

Рисунок 1.1. Класифікація курортних факторів. Складено за даними [4]

Під курортними факторами розуміють:

- 1) Навколишнє середовище та територія курортної зони або курорту: описує середовище, в якому розташований курорт або курортна зона яке сприяє

поліпшенню здоров'я та самопочуття. Сюди входять мікроклімат, гідротерапія, лікувальні грязі, мінеральні джерела та інші природні фактори, які сприяють фізичному і психічному відновленню.

- 2) Методи лікування та профілактики і комплексні методики: відноситься до різних методів, методик і послуг, які пропонуються на курортах для зміцнення здоров'я і профілактики захворювань. Сюди входять медичне обслуговування, фізіотерапія, масаж, психотерапія, спеціальні дієти та інші оздоровчі програми.

Загалом, "курортні фактори" включають як природні умови, так і професійні послуги, спрямовані на покращення фізичного та психічного здоров'я під час перебування на курорті.

Специфіка курортних факторів полягає у їхньому комбінованому використанні, що стимулює підвищення ефективності оздоровлення.

У курортології використовуються різноманітні природні ресурси, які мають лікувальні та профілактичні властивості. Сприятливий клімат з оптимальними показниками температури, вологості, сонячної радіації та інших факторів сприяє оздоровленню організму та покращенню самопочуття. Гірський клімат характеризується чистим повітрям, зниженим тиском, інтенсивною ультрафіолетовою радіацією та іншими факторами, які мають лікувальний ефект при захворюваннях органів дихання, серцево-судинної системи та інших. Морський клімат характеризується насиченим йодом повітрям, бризами, мінливістю температури та інших факторів, які мають позитивний вплив на нервову систему, щитовидну залозу та інші органи. Мінеральні води містять у своєму складі різні хімічні елементи та сполуки, які мають лікувальні властивості при різних захворюваннях. Термальні води використовують для бальнеопроцедур, які мають протизапальний, знеболюючий, розслаблюючий та інші ефекти. Лікувальні грязі - це природні утворення, які містять органічні та неорганічні речовини, що мають лікувальні властивості при захворюваннях опорно-рухового апарату, шкіри, нервової системи та інших. Озокерит

- це гірський віск, який має протизапальний, знеболюючий, розсмоктуючий та інші ефекти. Ропа лиманів та озер містить у своєму складі мінеральні речовини, органічні сполуки та інші компоненти, які мають лікувальні властивості при різних захворюваннях. Морська вода містить у своєму складі мінеральні речовини, йод та інші компоненти, які мають лікувальні властивості при захворюваннях шкіри, органів дихання та інших. Деякі природні об'єкти та комплекси, такі як печери, водоспади, гірські озера, мають сприятливі кліматичні умови та інші фактори, які сприяють оздоровленню організму.

Використання головних курортних факторів в лікувальних та оздоровчих цілях наведені на Рисунку 1.2. (рис. 1.2).

Рисунок 1.2. Курортні фактори. Складено за даними [13]

Курорти виконують важливі функції в системі охорони здоров'я та відпочинку. Їх можна поділити на п'ять основних категорій:

- 1) лікування: курорти пропонують комплексне лікування різноманітних захворювань за допомогою природних факторів, таких як мінеральні води, лікувальні грязі, клімат, сонячна радіація та інші.
- 2) медична реабілітація: курорти - це сприятливе середовище для реабілітації хворих після травм, операцій, інсультів, інфарктів та інших захворювань.
- 3) відновлювальне лікування: курорти пропонують курси відновлювального лікування для людей з передзахворювальними та передклінічними станами.

4) здоровий відпочинок та профілактика захворювань: курорти - це чудові місця для здорового відпочинку та профілактики захворювань.

5) культурно-пізнавальний та розважальний відпочинок: багато курортів пропонують широкий спектр культурно-пізнавальних та розважальних заходів, серед яких можуть бути: екскурсії, концерти, вистави, фестивалі, спортивні змагання та інші події, які роблять відпочинок на курорті більш цікавим та насиченим.

Перші три функції курортів - лікування, медична реабілітація та відновлювальне лікування - є основою курортної терапії. Курортна терапія - це комплексне лікування, яке використовує природні фактори для відновлення здоров'я та працездатності пацієнтів.

Основні вимоги до курортів:

1. Наявність вивчених природних лікувальних факторів: це основа курорту, адже саме вони забезпечують лікувальний та оздоровчий ефект. До природних факторів належать мінеральні води, лікувальні грязі, клімат, сонячна радіація та інші.
2. Необхідні технічні пристрої: для раціонального використання природних факторів потрібні відповідні технічні споруди, такі як ванні будівлі, басейни, грязелікарні, аеросолярії, пляжі та інші.
3. Спеціально обладнані житлові приміщення: на курортах повинні бути санаторії, будинки відпочинку та інші заклади, де гості можуть комфортно жити та проходити курс лікування.
4. Лікувально-профілактичні установи: на курортах повинні бути лікарні, амбулаторії та інші медичні заклади, які забезпечать кваліфіковану медичну допомогу пацієнтам.
5. Оздоровчі установи: для активного відпочинку та оздоровлення на курортах повинні бути спортивні споруди, майданчики, тренажерні зали та інші об'єкти.

6. Інфраструктура: на курортах повинні бути магазини, кафе, ресторани, культурно-просвітницькі заклади та інші об'єкти, які зроблять відпочинок більш приємним та цікавим.
7. Санітарно-гігієнічні норми: територія курорту повинна відповідати всім санітарно-гігієнічним вимогам. Це стосується водопостачання, каналізації, чистоти території та інших факторів.
8. Зручні шляхи сполучення: доїзд до курорту повинен бути зручним та доступним.
9. Загальнокурортний режим: на курортах можуть бути встановлені певні правила та обмеження, які сприяють оздоровленню та відпочинку пацієнтів [13].

Основної складовою інфраструктурного забезпечення, яке сприяє розвитку курортної сфери в регіоні є наявність матеріальної бази, яка складається з санаторіїв та курортів різного спрямування для відпочинку та відновлення.

Слід зазначити, що в сучасних курортах можуть надаватись програми різного спрямування:

1. Спортивні програми: сучасні курорти обладнані сучасною спортивною інфраструктурою, що відповідає міжнародним стандартам. Її наявність дозволяє проводити змагання різного рівня з традиційних (волейбол, футбол, теніс) та екзотичних (дайвінг, серфінг, каякінг) видів спорту.
2. Розважальні програми: курорти пропонують широкий спектр розваг, які відповідають різним смакам та потребам: кінотеатри, дискотеки, концерти, вистави, фестивалі, шоу-програми та тематичні вечори.
3. Програми для дітей: дитячі майданчики, ігрові кімнати, анімаційні програми та послуги кваліфікованих нянь.
4. Програми зі здоров'я: сучасні курорти пропонують комплексний підхід до оздоровлення, який поєднує в собі традиційні та сучасні методи, серед них: спа-центри, лікувально-оздоровчі процедури, масаж, йога, медитації, детоксикаційні програми та велнес-тури.

5. Екскурсійні програми: курорти організовують пізнавальні екскурсії, які знайомлять з культурою, історією та природними пам'ятками регіону, а саме: відвідування музеїв, гастрономічних атракцій, історичних пам'яток, природних заповідників та місцевих краєвидів [20].

1.2. Класифікація і типологія форм та видів курортів

Курортна галузь має широке розмаїття різновидів курортів, кожен з яких функціонує та надає послуги відповідно до своєї класифікації або поєднує в собі декілька напрямків роботи.

Є певна класифікація курортного обслуговування, яка відображає можливі типи обслуговування (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1.

Класифікація курортів

Критерій	Різнovid курорту
За характером природних лікувальних ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> • державного значення; • місцевого значення
За медичним профілем (спеціалізацією)	<ul style="list-style-type: none"> • курорти загального призначення; • спеціалізовані курорти для лікування певних захворювань
За характером природного лікувального фактору	<ul style="list-style-type: none"> • кліматичні (приморські, горні, лісні); • бальнеологічні; • грязьові; • змішані, тощо

**Складено на основі [23]*

Таким чином, природне оточення, в якому курорт чи санаторний комплекс надає свої послуги, визначає спеціалізацію даної установи. Іншими словами, специфіка закладу формується спектром оздоровчих послуг, які він надає. До прикладу, якщо курорт позиціонує та класифікує себе як грязьовий, він не зможе надати такі умови як: термальні води або чисте хвойне повітря.

Санаторії та курорти відрізняються за характером обслуговування та мають чітку типізацію. До прикладу, санаторії та пансіонати з лікуванням орієнтовані на комплексне лікування та профілактику захворювань за допомогою сучасних методів та технологічного обладнання. До послуг відпочиваючих – кваліфіковані медичні спеціалісти, які проводять індивідуальні діагностичні та лікувальні процедури. Санаторії пропонують широкий спектр лікувальних програм, спрямованих на реабілітацію та відновлення здоров'я. Важливою складовою є використання природних факторів, таких як мінеральні води, лікувальні грязі, клімат та інші. Курортні бази, пансіонати та звичайні санаторії більше позиціонують себе як суто туристичні об'єкти, що пропонують відпочинок та оздоровлення. Основний акцент робиться на використанні природних факторів для відновлення здоров'я та покращення самопочуття. Гості можуть самостійно обирати оздоровчі процедури, які відповідають їхнім потребам та перевагам. У таких закладах не передбачено комплексного лікування під наглядом медичних працівників. Слід зазначити, що типізація санаторіїв та курортів може варіюватися залежно від їх спеціалізації, місця розташування та інших факторів. Деякі заклади можуть пропонувати послуги, що поєднують елементи обох типів [15].

Слід зазначити, що типи курортів за характером лікувального фактору можна розрізняти за тими ознаками і характеристиками, які характерні саме для цього типу. Враховуючи це, можна зрозуміти, які типи курортних закладів підходять для яких споживачів. В таблиці 1.2. (*табл. 1.2*) зазначений кожен тип із його факторами діяльності.

Таблиця 1.2.

Типи курортів за визначальним лікувальним фактором

Тип курортів	Визначальний лікувальний фактор
кліматолікувальні	<ul style="list-style-type: none"> • температура; • вологість повітря; • вітер та сонячна радіація.
бальнеолікувальні	мінеральна вода різних типів
грязелікувальні	лікувальні грязі різних типів
змішані	комплекс лікувальних факторів

**Складено на основі [12]*

Вчені також використовують два типи класифікацій: функціональну та геопросторову.

Функціональна класифікація ґрунтується на призначенні курорту, тобто на тому, які потреби він задовольняє. Найпоширенішими функціональними критеріями є:

- Медичний профіль: курорти, орієнтовані на лікування та оздоровлення (наприклад, бальнеологічні, грязьові, кліматичні);
- Соціально-психологічні характеристики: курорти, що пропонують відпочинок та розваги (наприклад, гірськолижні, пляжні, екскурсійні);
- Ціннісно-смакові орієнтири: курорти, які відповідають певним естетичним уподобанням (наприклад, еко-курорти, етно-курорти, арт-курорти);
- Вікові групи: курорти, призначені для людей певного віку (наприклад, сімейні курорти, курорти для молоді, курорти для людей похилого віку).

Відповідно до цих критеріїв курорти поділяються на три головні класи:

- 1) Приморські рекреаційно-відпочинкові: пропонують пляжний відпочинок, водні розваги, екскурсії та інші активності;

- 2) Гірські активно-туристичні: орієнтовані на гірські лижі, сноубординг, піші прогулянки, скелелазіння та інші види активного відпочинку;
- 3) Лікувально-оздоровчі: спеціалізуються на лікуванні та профілактиці різних захворювань за допомогою природних факторів та спеціалізованих процедур.

Геопросторова класифікація фокусується на місцезнаходженні курорту та його природних характеристиках. До неї належать:

- Ландшафтні особливості: приморські, континентальні, гірські, лісові та інші;
- Рекреаційно-кліматичні умови: високогірні, помірно-кліматичні, тропічні та інші;
- Наявність рекреаційних ресурсів: мінеральні води, грязі, лісові масиви, історичні пам'ятки та інші;
- Урбодемографічні характеристики: курортполіси, малі курортні селища, територіально відособлені санаторно-курортні комплекси та інші;
- За орографічним критерієм: низинні, височинні, передгірні, гірські.

Важливо зазначити, що функціональні та геопросторові критерії часто переплітаються. Наприклад, гірські курорти можуть бути як оздоровчими, так і активно-туристичними, а приморські курорти можуть мати різну спеціалізацію (пляжний відпочинок, дайвінг, серфінг тощо) [22]. Найпопулярнішими курортними туристичними об'єктами з усіх типів є змішані. Це пов'язано з тим, що певний відсоток туристів не може одразу визначитися, яку саме профілактику для зміцнення здоров'я вони хочуть обрати, тому надають перевагу змішаним закладам, де вони можуть отримати повний спектр медичних послуг.

Таким чином, класифікація курортної галузі не є повністю узагальненою то повною.

Також у питанні класифікації курортних підприємств існує поняття генетична класифікація курортів за М. Рутинським (Додаток А).

1.3. Історію розвитку курортів у світі та Україні

Курортна справа сягає корінням у найдавніші часи туризму. Ще з античних часів люди використовували цілющі властивості мінеральних вод та лікувальних грязей. Ці знання передавалися з покоління в покоління, формуючи основу традиційної медицини. Одним з найстаріших свідчень курортної справи є "Рігведа" – стародавній текст, що містить згадки про священні купелі біля храмів. Ці купелі використовувалися не лише для очищення тіла, але й для духовного оздоровлення. Давньоіндійська система медицини акцентувала на ролі свідомості у збереженні та продовженні життя. Ця система включала не лише лікування тіла, але й роботу над собою, медитації та інші практики, спрямовані на гармонізацію особистості. Твори Гомера та Аристотеля описують використання мінеральних вод для лікування різних захворювань. Ці автори підкреслювали не лише фізичні, але й психологічні властивості мінеральних вод. Гіппократ - автор знаменитого вислову: "Справжня медицина – це природа, яка лікує". Цей вислів підкреслює важливість використання природних факторів для оздоровлення. Також слід згадати Авіценна Ібн Сіна - арабського лікаря, який обґрунтував лікувальні властивості сонця, повітря та води. Він вважав, що ці фактори не лише оздоровлюють тіло, але й покращують душевний стан людини [6].

Перші курортами були просто природні об'єкти, які люди використовували для оздоровлення. Згодом біля цих місць стали будувати житло для приїжджих, а також водолікарні. Ці перші курорти стали прообразом сучасних бальнеологічних курортів. Прикладів таких курортів є достатня кількість. Римські терми – це поєднання природи та архітектури. Ці терми були не лише місцями для лікування, але й центрами соціального життя. А такі Римські поселення, як: Аугуста, Дезудава, Пауталія, Сердіка, Топліцос - стали центрами розвитку курортної справи на Балканах.

Італійські термальні курорти, такі як: Monsummano Terme, Montegrotto Terme, Montecatini Terme слугували природними термальними оздоровчими осередками. Ці

курорти відомі своїми унікальними властивостями мінеральних вод. У античній Греції популярними були громадські купальні - невід'ємна частина спортивних закладів (Gymnasion). Ці купальні використовувалися не лише для очищення тіла, але й для тренувань. Мінеральні джерела на території Болгарії використовувалися для оздоровлення ще з часів фракійських поселень.

В епоху Відродження стала відроджуватися культура лікування на водах. Це було пов'язано з загальним інтересом до античної спадщини та розвитком наукових знань про природу та людину. Прикладом може слугувати курорт Карлові Вари: один із найвідоміших курортів Європи. Цей курорт був заснований у XIV столітті і протягом століть користувався популярністю у знаті та інтелектуалів. Курорти Балтійського моря такі, як: Рига, Юрмала, Паланга - стали популярними місцями для відпочинку та оздоровлення в XIX столітті. Німецький курорт Баден-Баден відомий своїми термальними джерелами та казино. Цей курорт був улюбленим місцем відпочинку європейської аристократії [11]. Також слід відзначити, що дослідники поділяють розвиток курортів на 9 етапів (див. додаток Б). А саме:

- I. Протокурортний – період виокремлення курортнорекреаційної діяльності в самостійний напрям людської життєдіяльності (III ст. до н. е. – VII ст. до н. е.);
- II. Ранньокурортний – античний період становлення перших організованих курортів й закладання кістяка сучасної європейської курортної мережі (VI ст. до н. е. – V ст. н. е.);
- III. Період —темних століть – доба плюндрування, занехаювання й забуття курортологічної спадщини античної цивілізації (VI – XV ст.);
- IV. Період відродження системи рекреаційних цінностей і практики курортного лікування (XIV – XV ст.);
- V. Період геопросторової розбудови мережі елітних курортів для аристократичної верхівки суспільства та самодіяльних водолічниць для бідноти під протекторатом Церкви (XVI – XVII ст.);

- VI. Період становлення медичної курортології, профільної диференціації курортних центрів та популяризації ідеї курортного водо- й кліматооздоровлення серед заможних верств населення (XVIII – поч. XIX ст.);
- VII. Період курортного —буму|| XIX ст. – розвитку теорії і практики медичної курортології, демократизації євро-пейських курортів, —другої хвилі|| розбудови географічної мережі курортних центрів та поширення моди на курортне дозвілля серед освічених верств суспільства (1820-і рр. – поч. Першої світової війни);
- VIII. Період —третьої хвилі курортно-рекреаційно-го освоєння континенту й геопросторової розбудови мережі курортно-відпочинкових центрів для фізично здорового, економічно активного населення (між Першою та Другою світовими війнами);
- IX. Сучасний період поглиблення масштабів курортного освоєння рекреаційних ресурсів континенту, інтенсифікації їх експлуатації, курортної урбанізації та перетворення курортних центрів на поліфункціональні центри дозвілля постіндустріальної цивілізації (з 2-ої пол. XX ст.) [21].

Завдяки географічному положенню, геологічній будові гідрогеологічним умовам Україна традиційно має всі види курортів.

Перші бальнеологічні курорти в Україні виникли на мінеральних водах у Шкло (1576 р.), в Трускавці (1827 р.) і в Моршині (1877 р.) Львівської області; Березівці під Харковом (1862 р.) і в Миргороді Полтавської області (1917 р.); грязьові - на Сакському озері в Криму (1799 р.), на Одеських лиманах (1829 р.), на Славянських озерах в Донецькій області (1832 р.), у Євпаторії (1890 р.) і в Бердянську Запорізької області (1902 р.) [9].

Незважаючи на зростаючий інтерес до гірськолижного спорту, його широке поширення в Україні наприкінці XIX - на початку XX століття стримувалося низкою факторів: низький рівень розвитку сфери обслуговування, погані дорожні умови

(дістатися до гірських курортів було складно та довго через нерозвинену транспортну інфраструктуру), низький рівень розвитку туристичної інфраструктури. Незважаючи на ці виклики, інтерес до гірськолижного туризму не зникав. Цьому свідчать численні рекламно-інформаційні матеріали, що з'явилися в кінці XIX - на початку XX століття серед них: путівники, брошури, плакати, газети - ці матеріали дали уявлення про те, яким був гірськолижний туризм в Україні наприкінці XIX - на початку XX століття [8].

1960-ті роки стали знаковим періодом для гірськолижного туризму в Українських Карпатах. Саме тоді розпочався бурхливий розвиток інфраструктури, що перетворило цей регіон на справжню Мекку для любителів зимових видів спорту. У цей період в Українських Карпатах активно зводились об'єкти, які суттєво покращили комфорт та доступність гірськолижного відпочинку. З'явилися перші механічні підйомники, значно полегшивши підйом на вершини гір. Будувалися готелі, бази відпочинку, пансіонати, які могли прийняти тисячі туристів. Розвивались заклади громадського харчування: кафе, ресторани пропонували різні страви та напої. Для дітей відкривалися спеціальні школи, де вони могли вдосконалювати свої навички під керівництвом кваліфікованих тренерів.

Село Славське стало справжнім центром розвитку гірськолижного туризму. Саме тут в 1970-1980-х роках було побудовано понад 10 підйомників, що значно розширило можливості для катання. Створена тоді інфраструктура й досі слугує основою для успішного розвитку гірськолижного спорту в цьому регіоні. Яскравим прикладом тогочасного розвитку став гірськолижний комплекс "Тростян". З 1968 по 1990 рік тут було збудовано 7 великих бугельних та крісельних витягів загальною протяжністю майже 2700 метрів. Це дало можливість створити траси різного рівня складності, які могли задовольнити як початківців, так і досвідчених лижників [14].

Також, з метою розширення можливостей для оздоровлення та відпочинку населення, Кабінет Міністрів України затвердив перелік та межі 265 спеціальних

територій. Ці території, згідно з документом, резервуються для організації зон лікування та відпочинку.

На початку 1994 року Україна мала потужну санаторно-курортну систему, яка налічувала понад 3600 закладів. Ці санаторії, будинки відпочинку, пансіонати та інші подібні заклади могли одночасно приймати близько 700 тисяч відпочиваючих.

Розпад Радянського Союзу негативно вплинув на санаторно-курортну галузь України. Зникнення єдиної системи фінансування, погіршення економічної ситуації та інші фактори призвели до різкого погіршення стану санаторіїв та будинків відпочинку. Багато санаторіїв та будинків відпочинку були змушені закритися через фінансові труднощі. Через брак коштів та кваліфікованих кадрів знизилася якість послуг, що надавалися в санаторіях та будинках відпочинку.

Протягом десятка років самостійності України санаторно-курортна система не отримувала належної уваги з боку держави. Це призвело до низки негативних наслідків. Через брак коштів з державного бюджету було згорнуто ряд важливих програм, таких як санаторно-курортне лікування хворих на туберкульоз, травматичну хворобу спинного мозку, після інфарктних хворих та інші. Це суттєво обмежило доступ громадян до якісного санаторно-курортного лікування, яке є важливим компонентом оздоровлення та реабілітації. Більшість спеціалізованих санаторіїв змушені були перейти на сезонний характер роботи, що негативно вплинуло на їхню ефективність та рентабельність [9]. На сьогоднішній день, перед початком будівництва проводиться комплексне вивчення території, включаючи геологію, екологію та соціальні аспекти. Це дозволяє максимально врахувати особливості місцевості та мінімізувати шкоду довкіллю. Розробляється чіткий план розвитку курорту з урахуванням його потенціалу та потреб туристів. Використання геоінформаційних систем (ГІС) дає змогу візуалізувати проект та оптимізувати його реалізацію. Запровадження новітніх систем снігозабезпечення, снігоущільнення та освітлення трас гарантує комфорт та безпеку лижників і сноубордистів. З 2001 року гірськолижний курорт Буковель у селі Поляниця Івано-Франківської області є єдиним

в Українських Карпатах, який розвивається за єдиним генеральним планом. Цей підхід забезпечив стабільний розвиток курорту, його інфраструктури та якості послуг, що робить Буковель одним з найпопулярніших гірськолижних курортів України [16].

Для сучасного санаторно-курортного бізнесу характерно відсутність централізованої системи управління курортами, які можуть бути під контролем держави, місцевої влади, акціонерних компаній або окремих приватних власників.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КУРОРТІВ БУКОВЕЛЬ ТА ЗАКОПАНЕ

2.1. Суспільно-географічне положення курортів Буковель та Закопане

Курорти Буковель та Закопане розмістились в межах гірської системи Карпати. Український курорт Буковель був збудований на межі трьох гірських масивів Карпат – це Свидовець, Горгани та Черногора. Загалом, Українські Карпати мають сприятливі умови для функціонування курортів різного виду. Природний та історико-культурний рекреаційний потенціал Карпатського регіону в поєднанні з його географічним розташуванням в центральній частині Європи є сприятливою умовою для розвитку високого рівня відпочинку, який буде зосереджуватись на туристах як і з України, так і на іноземцях. Українські Карпати - єдиний регіон в Україні, який має потенціал для розвитку гірськолижного спорту європейського та світового рівня. Природний рекреаційний потенціал доповнюється надзвичайно багатим історико-культурним та архітектурним спадком. Карпатські гори мають великий потенціал для розвитку різних видів туризму. Одним з основних рекреаційних ресурсів для відпочинку є клімат. Його характеристики мають значний вплив як на лікування в рекреаційних зонах, так і на організацію різних видів спорту.

Курорт *Буковель* є найбільшим та найрозвинутішим курортом України. Буковель знаходиться неподалік від села Поляниця Яремчанської міської ради, на висоті 920 метрів над рівнем моря. Курорт займає територію п'яти гірських вершин: Буковель (1127 м), Бульчиньоха (1455 м), Довга (1373 м), Бабин Погар (1 180 м) та Чорна Клева (1 241 м). Найвищою точкою курорту є гора Довга з висотою 1372 метри.

Сезон катання на Буковелі триває з кінця листопада до середини/кінця квітня, надаючи можливість поціновувачам зимового спорту, використовувати гірськолижні схили протягом п'яти місяців [26].

Історія курорту розпочалася у 2000 році, коли між компаніями "Скорзонера" та "ГоризонтАл" було підписано контракт на будівництво цілорічного туристично-

рекреаційного комплексу. Першим кроком стало проведення попереднього проектного дослідження території з урахуванням можливих варіантів розвитку. На початковому етапі здійснювалися дослідження щодо розташування гірськолижних трас та осі канатної дороги. Для цього були залучені великі іноземні компанії, що брали безпосередню участь у підготовці генерального плану. Метою засновників було збудувати курорт міжнародного рівня, який би приваблював туристів з усього світу, забезпечуючи високоякісні туристичні послуги та якісно підготовлені схили.

Гірськолижний курорт *Закопане* знаходиться на півдні Польщі. Закопане є найбільш високогірним містом у Польщі, розташованим у вузькій улоговині між Татрами та гірським ланцюгом Губалувка. В межах самого міста Закопане розташовується частка Татр, з найвищою точкою Свініца - 2301 м над рівнем моря. Через селище протікає кілька водотоків, які впадають у річку Закопянка, притоку Білого Дунайця. Центральна частина міста Закопане, а саме: перехрестя вулиць Крупувки і Косцюшка розмістились на висоті 838 метрів над рівнем моря.

На гірськолижний відпочинок у Закопані туристи приїжджають не лише для гірськолижного катання, туристично-привабливим є своєрідність гуральського фольклору та дерев'яна архітектура на тлі гори Гевонт, що височить над містом.

Витоки Закопане сягають часів, коли пастухи вирушали сюди з отарами овець на сезонні випасання. Перша документальна згадка про Закопане датується 1578 роком, коли польський король Стефан Баторій надав йому офіційний статус. Справжній розквіт Закопане пережило у другій половині XIX століття. У 1876 році у Закопаному було відкрито школу різьбярства, що стало поштовхом до розвитку ремесел та мистецтв. Завдяки своїм природним багатством та унікальній культурі, Закопане стало популярним місцем відпочинку для туристів з усієї Європи. У 1886 році Закопане офіційно отримало статус оздоровчого курорту, що сприяло розвитку інфраструктури та розширенню спектру послуг [7].

Зимовий курорт Закопане вже понад сто років є головною зимовою атракцією Польщі та центром культурного життя.

2.2. Характеристика системи гірськолижних схилів та їх обслуговуючих систем курортів Буковель та Закопане

Гірськолижні схили та підйомники стали головними складовими курортів Буковель та Закопане, оскільки дані курорти спеціалізуються на гірськолижному катанні та саме цим видом дозвілля приваблюють туристів.

Поняття "Буковель – курорт світового класу" було сформовано не просто так, оскільки це охоплює не тільки якість гірськолижних схилів комплексу, а також і територію з відповідними витягами, сніго-утворюючою системою, безпекою і міжнародним туризмом.

На сьогоднішній день курорт *Буковель* має 19 витягів, з яких: 16 крісельних, один бугельний та два мультиліфта. Серед крісельних витягів є двокрісельні, трьохкрісельні, чотирьохкрісельні та шестикрісельні. Години роботи витягів під час денного катання 8:30-16:30, під час вечірнього 15:00-19:30.

Пропускна здатність всіх витягів курорту становить 30 тисяч осіб за годину. Всі підйомники на курорті діляться на два типи: відцепні та невідцепні. Перевагу у швидкості отримують відцепні витяги, оскільки їх середня швидкість 4-4,5 м/с, в той час як невідцепний рухається зі швидкістю 2-2,5 м/с.

В 2001 році були розроблені перші заходи для запуску першої канатної дороги Буковеля - підйомника довжиною 691 м на північному схилі гори Буковель. У 2002-2003х років завершилось будівництво канатної дороги загальною довжиною 1000 метрів. З 2003 року почав функціонувати схил 2А та двокрісельний підйомник до вершини гори Буковель, який функціонує досі. З 2004 року був запущений у роботу схил 7а, який розмістився у підніжжі гори Бульчиньоха і відтоді розпочався масштабний етап розбудови системи підйомників на курорті Буковель, який триває досі. Під час проектування мережі підйомників був закладений генеральний план курорту згідно яким, на сьогоднішній день, відбувається розбудова мережі підйомники. Всі підйомники в часовому вимірі розміщуються по пріоритетній

важливості для сполучення між системою гірськолижних схилів. Найновішим витягом курорту є витяг 3, який був встановлений в 2021 році. Він є єдиним шестикрісельним витягом курорту, а також вирізняється своєю швидкістю – він може підняти гостей до вершини гори Буковель за 3,5 хвилини.

Деякі підйомники оснащені загальнодоступними камерами спостереження за навантаженням трас для катання та погодними умовами в різних точках курорту. Це допомагає гостям курорту мати більше інформації про віддалені частини курорту.

На сьогоднішній день, мережа гірськолижних схилів курорту Буковель налічує 68 трас, загальною довжиною 75 кілометрів. Траси поділяються на три категорії: сині – прості, червоні – середні та чорні – складні за складністю (рис. 2.1.).

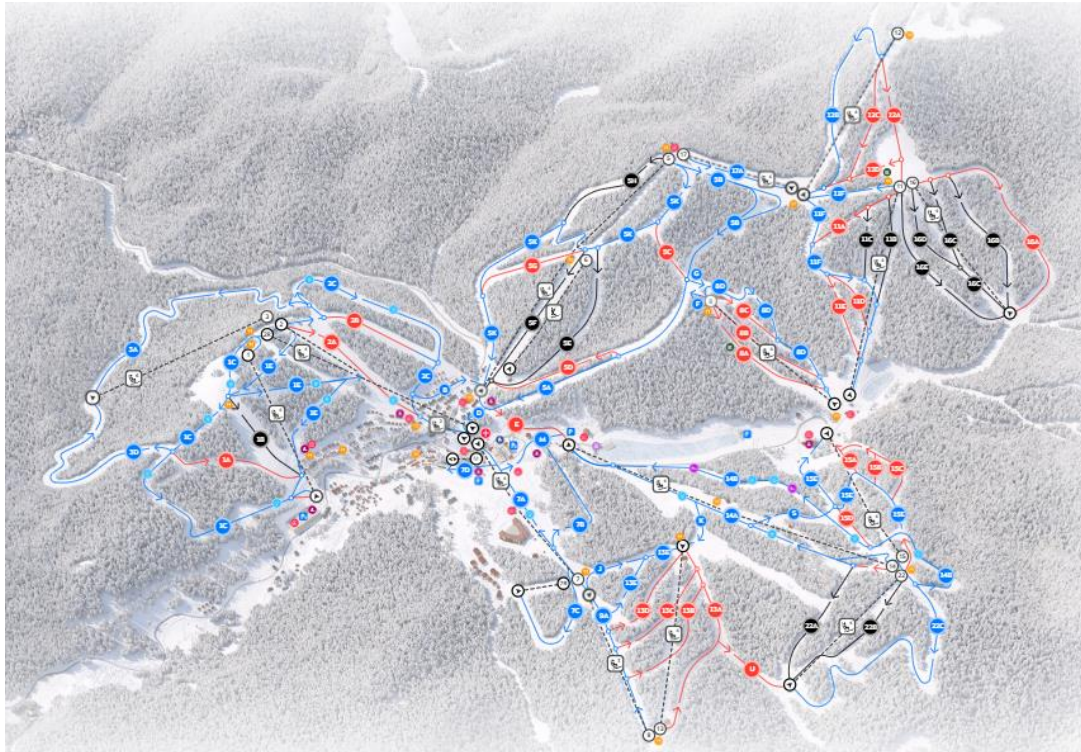

Рис. 2.1. Мережа гірськолижних схилів курорту Буковель. [24]

Довжина гірськолижних трас коливається в межах 300 – 2300 метрів, та перепад висот складає від 40 до 285 метрів.

Характерною особливістю Буковеля є те, що за умови роботи всіх витягів та трас, можна повністю закільцювати маршрут спусків, об'їхати всі п'ять вершин в

межах яких розмістився курорт, оскільки гірськолижна мережа була спланована доволі детально.

Всі схили оснащені сніго-утворюючими системами, які виробляють штучний сніг на курорті. Загальна кількість снігових гармат на курорті – 500 штук австрійської фірми AlpinePro. Серед них 100 – мобільні, які вирізняються більшою потужністю утворення снігу – 30/м³ на годину за умови сприятливої температури менше 0 °С. Та 400 – стаціонарні, потужність яких складає 18/м³ на годину за умови сприятливої температури менше 0 °С. Снігові гармати утворюють сніг завдяки розпиленню під великим тиском води, яка поступає через насосні станції до гармат з штучних озер. Загальна кількість озер на курорті технічного призначення – три: озеро Молодості, яке в свою чергу є найбільшим штучним озером в Україні, Форелеве та Технічне. Першочергова мета цих озер - це акумулювання води з природних потічків, яка надходить туди завдяки системі водозаборів. Пізніше ці озера почали використовувати у рекреаційних цілях.

Слід зазначити, що деякі схили облаштовані освітленням, що надає знову організувати вечірнє катання. Для цього зазвичай використовують схили груп 1, 2, 7, 14. В період до повномасштабного вторгнення на курорті також функціонувало нічне катання на 14 схилі. Перевагою якого були значно нижчі ціни на ski-pass та попередня підготовка схилів за допомогою ратраків.

Курорт Буковель в своєму технічному арсеналі має 18 ратраків – машин, які у нічний час підготовлюють гірськолижні траси для катання. Основна фірма виробника даних машин, що є на курорті – це Prinoth. Наявність даних машин на гірськолижних курортах говорить про високий рівень підготовки та технічної оснащеності курортів. На сьогоднішній день Буковель – це єдина установа в Україні, яка проводить навчальні курси за такою професією як оператор ратраку.

Слід зазначити на курорті Буковель наявність рятувальної служби, яка складається в середньому з 50 осіб. Рятувальники кожен день чергують на гірськолижних схилах, щоб, за потреби, надати першу до медичну допомогу. Також

їх обов'язком є перевірка якості підготовки гірськолижного схилу перед початком відкриття трас на денне катання.

Загалом *Закопане* має понад 60 підйомників і 53 траси загальною довжиною понад 65 км. Це означає, що на курорті можна переходити на простіші маршрути і навпаки - збільшувати навантаження в разі потреби. Курорт має 23 зелених схилів, 17 синіх схилів, 6 червоних схилів та 7 чорних схилів. Є траси для бігових і слаломних лиж, халф-пайп і трампліни, з максимальним перепадом висот на трасах 940 м. Всі гірськолижні траси курорту з'єднані між собою автобусами та мікроавтобусами (рис. 2.2.)

Рис. 2.2. Мережа гірськолижних схилів курорту Закопане. [10]

Закопане має різні зони катання на висотах від 860 до 2000 м, основні з них: Каспровий Верх, Губалівка, Шимошкина Поляна, Носаль, Харенда, Будровський верх, Калатувки, Угори, Під Крокевом та підйомник Гігант.

Канатна дорога на Каспровий Верх – єдина високогірна канатна дорога в Польщі. Верхня станція канатної дороги розташована на висоті 1959 м над рівнем моря (всього 26 метрів нижче вершини Каспровий Верх) і разом з метеорологічною

обсерваторією є парою найвищих будівель у Польщі. При досягненні вершини, можливо розпочати похід: до Hala Gąsienicowa, хребтом на схід через Бескиди, Скрайну та Поздровену Турню до Свіниці, а на захід - до Червоної Верхи. Взимку на Каспровому Верху можна покататися на лижах і сноубордах. Також лижники можуть скористатися двома крісельними підйомниками в Kocioł Gąsienicowy та Goryczkowy. Добре підготовлені гірськолижні траси та близькість гір, робить привабливою зону катання для представників гірськолижного спорту. Загалом, для такого стилю катання, як фрі-райд є 14 км лижних трас на природному снігу в районі Каспровий Верх. Маршрути в районі Каспрового Верху схвалені FIS для проведення змагань [32].

Поляна Шимошкіна – гірськолижна станція, яка має панорамний вид на Татри. Для лижників і сноубордистів доступні дві канатні дороги. Велика шестимісна залізниця, що веде до вершини Губалувки, є варіантом для досвідчених лижників і туристів, які прагнуть зорозово охопити панораму на Татри. Менша канатна дорога, що проходить на півдорозі схилу, ідеально підходить для початківців. На нижній залізничній станції є KidsPark Szymoszkowa, де є зона для дітей. Під професійним наглядом інструктора діти можуть вперше стати на лижі [36].

Гірськолижна зона Харенда розташована на південно-східних схилах гори Рафачувки, яка є продовженням хребта Губалувки. Дана зона катання має три бугельні та 4-місний крісельний підйомник. Крісло підйомника може перевозити до 2400 осіб на годину. Схил освітлений (працює до 21:00) і має систему штучного засніження. Траси на Харенді призначені як для початківців (3 зелені траси), так і для досвідчених лижників. Для професійних лижників є підготовлена чорна траса, де проводяться міжнародні змагання FIS [33].

Канатна дорога та витяги Татропома 1, 2, 3, 4, 5 належать гірськолижній зоні «Носаль», траси якого штучно засніжені, освітлені та обслуговуються ратраками. Гірськолижні траси обробляються машинами вночі, а при необхідності і вдень. Користуватися підйомниками можна після придбання магнітної картки. Кожна особа,

яка користується підйомниками, повинна мати окрему картку. Картки дійсні один зимовий сезон [29].

Губалувка – найбільш популярна вершина Татр у Польщі. З висоти 1123 м над рівнем моря туристам відкривається панорамний краєвид на Татри та Закопане. Гірськолижні зони зосереджені на південних і східних схилах. Схили штучно засніжені та частково освітлені, працюють численні підйомники. На даній зоні катання туристи розпочинають навчання по гірськолижному катанню або вдосконалюють навички під наглядом інструкторів [31].

Поруч із готелем РТТК Kalatówki Górski є гірськолижний підйомник Калатувки із Т-подібною формою. Гірськолижний підйомник довжиною 400 м розташований у Сухому Жлебі. Природні умови схилу сприяють тривалому утриманню природного снігового покриву. Схил підходить для катання новачків, утримується ратраком. В цій ділянці працюють кваліфіковані інструктори. У готелі працює пункт прокату та обслуговування лиж та сноубордів. Для дітей функціонує гірськолижний садок [38].

Гірськолижний підйомник, інша назва – Гігант, розташований під Велькою Крокев у Закопаному. Траса призначена для початківців лижників і сноубордистів. Вона має невеликий перепад висоти і широкий нахил, який підходять для навчання. Довжина витягу 189 м, довжина лижної траси 181 м, перепад рівнів 15 м, середній ухил траси 11,5 %, час у дорозі 57,52 с, транспортна спроможність 700 осіб/год. Маршрут є легкий. Гірськолижний курорт також пропонує прокат спорядження та навчання катанню на гірських лижах і сноубордах як для дітей, так і для дорослих. Заняття можуть проводитися індивідуально або в групах, враховуючи вік і фізичні можливості туристів. Заняття проводяться польською та англійською мовами [37].

Гірськолижний підйомник Під Кроковем розташований під лижним трампліном "Wielka Krokiew", безпосередньо біля Татранського національного парку. Це підйомник довжиною 180 м для початківців і дітей. До послуг лижників також доступний прокат спорядження, міні-кейтеринг та лижні інструктори. Схил штучно засніжений, упорядкований та освітлений. Біля підйомника є автостоянка. Поруч з

підйомником пролягають траси для бігових лиж довжиною від 2 до 6 км, які частково ведуть через Татранський національний парк. На цих трасах створені умови для катання на лижах як для любителів, так і для професіоналів [39].

Будровський Верх – це комплекс гірськолижних підйомників, розташований у центрі закопанського Кшептувки. Тут розташовані три гірськолижні траси різного ступеня складності. Для дітей і новачків працює бугельний витяг на пологому схилі. Більш досвідчені лижники можуть кататись на двох довших бугельних підйомниках із більшою різницею висот [40].

Завдяки зусиллям гірськолижних станцій Харенда, Поляна Шимошкіна, Суче та Вітов у Закопаному з'явився перший в історії загальний абонемент на підйомники – одна картка дозволяє користуватися багатьма підйомниками та залізницею. Góral Skypass — це обмежений у часі абонемент, яким можна скористатися на чотирьох гірськолижних станціях. Квитки можна придбати онлайн, в спеціальному автоматі в центрі міста або в одному з визначених пунктів. Завдяки цьому лижники та сноубордисти можуть кататися на кількох станціях за один день [30].

На горі Велика Кроква кожен рік проводиться Кубок світу зі стрибків на лижах з трампліну.

Для забезпечення безпеки гостей на курорті працює команда висококваліфікованих фахівців, які пройшли навчання та сертифікацію у галузі готельної справи та лижної інфраструктури. Особливу увагу приділено підготовці персоналу швидкої допомоги, які проходять спеціалізовані курси та тренінги з надання першої допомоги та рятувальних операцій на гірськолижних трасах.

2.3. Аналіз туристичної інфраструктури курортів Буковель та Закопане

Туристична інфраструктура відіграє суттєву роль у розвитку економіки регіону, чинячи на неї прямий та непрямий вплив. Прямий вплив проявляється у зростанні

доходів туристичних підприємств, а саме: ресторани, готелі, екскурсійні бюро та інші туристичні компанії отримують кошти від надання послуг туристам. Розвиток туризму стимулює зростання попиту на працівників у сфері обслуговування, транспорту, будівництва та інших галузях. Завдяки зростанню доходів туристичних підприємств та працівників, зростають і податкові надходження до бюджету регіону. Непрямий вплив туризму на економіку регіону ґрунтується на мультиплікативному ефекті міжгалузевої взаємодії. Це означає, що кожна гривня, витрачена туристом, генерує додатковий дохід для інших галузей економіки [25].

Кожен з курортів має свою концепційну інфраструктуру, що дозволяє гостям курортів забезпечити належний рівень відпочинку.

Розглядаючи туристичну інфраструктуру курорту *Буковель*, слід зазначити, що вона вирізняється своєю різноманітністю та може задовільнити різні потреби туристів.

Сьогодні цей комплекс відповідає міжнародним стандартам забезпечення інфраструктурою. Буковель – один з небагатьох курортів в Україні, що пропонує широкий спектр послуг і прагне задовольнити потреби різних груп туристів. Фінансовою основою розвитку комплексу "Буковель" є приватні капіталовкладення, які полягають у створенні всіх необхідних складових та елементів супутньої туристичної інфраструктури [2].

Якісне технічне та інфраструктурне забезпечення - головна умова для комфортного відпочинку гостей. Курорт "Буковель" – це виокремив, як основну мету.

По-перше, слід відзначити, що ключовим моментом для доступності є якісні дороги. За роки існування курорту було реконструйовано 25 кілометрів доріг, відбудовано велику кількість мостів, підвищено доступ до всіх готелів та споруд курорту, відбулось укріплення берегів місцевих потічків та виділено місце під автостоянку та 6 поверховий паркінг.

Курорт має велику мережу готельних комплексів. Кількість готелів в Буковелі та прилеглих селах складає близько 250 одиниць різної категорії та видів. Також

відзначимо, що у Буковелі знаходяться готелі відомих іноземних та національних брендів таких готельних мереж, серед яких Radisson, Edem Family та Ribas Hotels Group, останні з яких є українськими молодими готелями, які постійно розвиваються з величезними темпами. Також не менш відомими українськими готелями є HAY boutique hotel & SPA та Kasimir Resort Hotel & SPA. HAY boutique hotel & SPA має чітко сформовану концепцію та спрямований на окремий сегмент ринку, даний готель відносить до преміальної категорії та надає обслуговуючі послуги на найвищому рівні. Kasimir Resort Hotel & SPA є провідним готелем для сімейного відпочинку на курорті.

Гастрономічна пропозиція курорту Буковель характеризується значним різноманіттям, що дозволяє задовольнити смаки та уподобання туристів з різними вподобаннями. Наявність ресторанів, що пропонують як традиційні українські страви, так і страви світової кухні, робить курорт привабливим для туристів з різних країн світу. Ресторан "NUMO" спеціалізується на автентичній карпатській кухні, пропонуючи гостям широкий вибір салатів, м'ясних страв, а також страви з риби та грибів. Меню ресторану ґрунтується на свіжих, місцевих інгредієнтах, приготованих за традиційними рецептами. Osteria Italiana спеціалізується на середземноморській кухні. Ресторан пропонує авторські страви італійської кухні. У меню представлені як класичні, так і сучасні інтерпретації традиційних італійських страв. Ресторан "Tbiliso" знайомить відвідувачів з автентичною грузинською кухнею. Ресторан пропонує широкий вибір страв, приготованих зі свіжих, місцевих інгредієнтів. Меню включає такі відомі страви, як хінкалі, хачапурі, лобіо, харчо та чихіртма. Для тих, хто віддає перевагу м'ясним стравам, Буковель має ресторан Rebra BBQ. Тут подають страви на грилі, приготовані за найвищими стандартами [1].

На території курорту Буковель розміщується гірськолижна школа Буковеля - BukovelSkiSchool, яка розпочала свою діяльність у 2001 році. Основна задача даної установи полягає в тому, щоб навчити гостей кататись на лижах, підвищити наявні вміння, тренувати спортсменів у даний галузі та поширювати здоров'я. Активний

спосіб життя серед населення та гостей курорту. BukovelSkiSchool є одним з головних організаторів змагань з гірськолижного спорту на території курорту, які проходять в Буковелі кожного сезону. Участь беруть українські та закордонні спортсмени [28].

Для зручності гостей на території курорту розташовані прокатні пункти, де можна взяти напрокат все необхідне для зимового відпочинку, а саме: гірські лижі, шлеми, бігові лижі, сноуборди, сноутюби. Пункти прокату обладнані всіма зручностями для комфортного перебування: камерами схову, роздягалками, душовими кабінами, санвузлами, а також ski-сервісними центрами.

На території курорту є офіційний туристичний центр Буковель, який пропонує ряд туристичних продуктів у будь який період року. У літній період туристичний центр може організувати для гостей курорту дві екскурсійні програми: «Закарпаття: високогірний Свидовець та крафтові Кваси» та «Прикарпаття: водоспад, форель на мангалі та місто Яремче». Дані екскурсійні програми дозволяють гостям більш детально познайомитись з регіоном. Також гостям можуть бути запропоновані такі активні розваги як: сплав по річці Чорний Черемош, кінна прогулянка до мостів віадуків у місті Ворохта, джип-тури, поїздка на квадроциклах на гору Довга (1371 м.). Курорт розташований у вигідному місці на перетині 3 гірських масивів - Свидовець, Горгани і Чорногора, тому в літній період найбільшою популярністю користуються пішохідні маршрути. У туристичному центрі "Буковель" наявні пішохідні маршрути легкої, середньої та важкої категорії складності для кожного з гірських масивів. Всього їх 11. Найпопулярнішими маршрутами є: «На Хом'як», «Похід на найвищу вершину України – Говерлу» та «Похід на високогірні озера: Геришаска та Ворожеска». Популярність маршруту "На Хом'як" пояснюється близькістю до курорту, добре обладнаною стежкою та помірною висотою над рівнем моря порівняно з іншими вершинами українських Карпат. Маршрут "Похід на найвищу вершину України – Говерлу" спонукає досвідчених туристів можливістю піднятися на найвищу вершину України. Маршрут "Похід на високогірні озера Геришаска та Ворожеска"

веде до живописних озер Свидовецького масиву, що робить його популярним серед любителів природи.

Всі пішохідні маршрути в Буковелі поділені на категорії складності, що дозволяє туристам з різним рівнем підготовки знайти маршрут, який їм підходить. Це сприяє тому, що пішохідний туризм стає доступним для широкого кола людей. Розробка та маркування пішохідних маршрутів, а також створення відповідної інфраструктури (інформаційні стенди, місця для відпочинку, кафе) сприяють популяризації пішохідного туризму в Буковелі [5].

Кожен з цих маршрутів має своє маркування. Туристичний центр розробив мережу маркованих пішохідних маршрутів задля безпеки гостей курорту (рис. 2.3.).

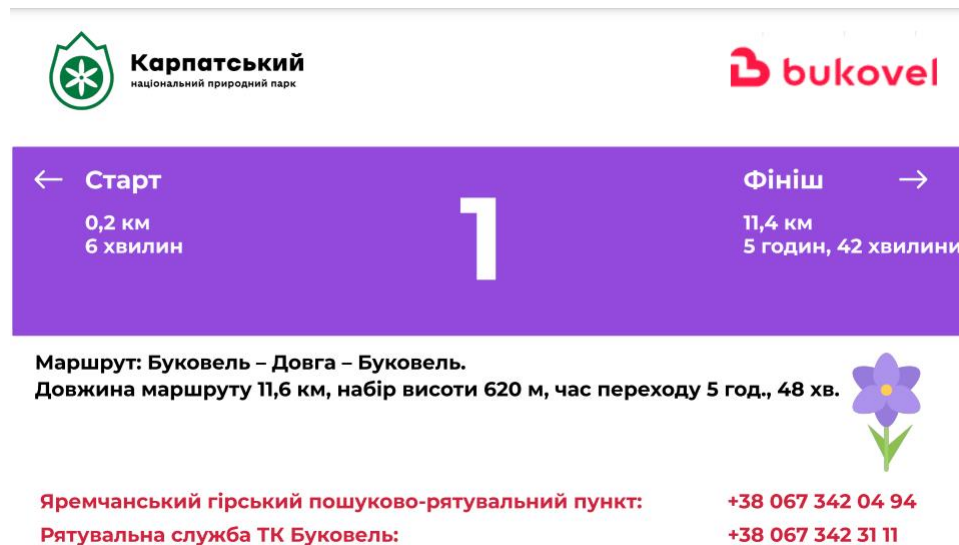

Рис. 2.3. Зразок маркувального знаку пішохідних маршрутів [2]

У зимовий період туристичний центр пропонує такі активності як: легкі пішохідні маршрути на найближчі полонини, екскурсію на ратраках, екскурсії до Закарпаття та Прикарпаття, гуцульські вечорниці в селі Кваси та кінні прогулянки.

Також на курорті є такі активні розваги як: тролей, родельбан, Vike zip, екстрим парк, ролеркостер, картинг-центр.

На території курорту Буковель розташований етнопарк "Гуцул Ленд", який є осередком популяризації традиційного життя та побуту горян Українських Карпат: гуцулів, бойків та лемків. Комплекс поєднує в собі різноманітні зони, що сприяють не

лише активному відпочинку, а й пізнавальному туризму. Однією з головних локацій етнопарку є скансен - етнографічний музей під відкритим небом. Він є реконструкцією традиційного гуцульського села, де можна побачити автентичні хати, познайомитися з ремеслами та побутовими предметами, а також відчутти атмосферу життя горян. Скансен слугує важливим інструментом для дослідження та збереження матеріальної культури гуцулів, бойків та лемків. На території етнопарку також розташований контактний зоопарк, де представлені свійські, екзотичні та дикі тварини та птиці. Це не лише місце для розваг, а й можливість для дітей та дорослих ближче познайомитися з природою та її мешканцями. Контактний зоопарк сприяє екологічній освіті та вихованню бережливого ставлення до тваринного світу [3].

Також для літнього відпочинку активно використовуються озера, які розташовані на курорті. На центральному озері діють дитячі водні розваги. На озері Молодості розміщена пляжна зона, де гості курорту можуть поплавати та позасмагати. На Технічному (Трете) озері нещодавно розмістився Вейк парк, який є літньою альтернативою сноуборду.

У зимовий період на курорті вистачає різних розваг окрім катання на лижах або на сноуборді. Серед них слід виділити: школа карвінгу, ковзанка, прогулянки на собачих упряжках, сноутьюбінг, сноупарк, прокат квадроциклів та снігоходів.

Курорт *Закопане* вважається «Зимовою столицею» Польщі. Цей курорт має розвинуту інфраструктуру та приймає велику кількість відпочиваючих круглий рік. За своїм розвитком курорт займає передові позиції в країні. Так як Закопане є один з найбільш старих курортів в Польщі, його популярність виправдана перевіреною багатьма роками якістю.

Готельна мережа курорту Закопане є добре розвинутою. Послуги розміщення можуть запропонувати більше чотирьохсот готелів на території курорту. У Закопане багато готелів на будь-який смак і вартість, місцеві жителі пропонують недорогу оренду кімнат. Також тут поширені приватні гостьові вілли, пансіонати та апартаменти. Популярністю користуються готелі недалеко від гірськолижних схилів,

так як таке розміщення допоможе уникнути проблеми з транспортною доступністю. Крім того, в Закопане налічується близько 150 готелів з традиційним поділом за кількістю "зірок". Кращі з них розташовані на центральній вулиці. Чотирьох-зірковий готель "Mercury - Raspowy" пропонує широкий спектр послуг та зручностей, що робить його привабливим для туристів, які шукають розкішний відпочинок. Готель має прямий доступ до гірськолижних трас, що робить його зручним місцем для спортсменів зимових видів спорту. У готелі є тренажерний зал, басейн, сауна, солярій, масажний кабінет, що дозволяє відновити сили після активного дня. Також готель пропонує широкий спектр розваг та послуг, серед них: боулінг, настільний теніс, більярд, два ресторани, гриль-бар, снєк-бар, кафе, коктейль-бар, нічний клуб, салон краси, паркування, галерея мистецтв, бутік, магазин спортивного одягу. Трьох-зіркові готелі "Biały Potok" та "Giewont" розташовані в центрі Закопане, пропонують більш бюджетні варіанти розміщення. Готелі розташовані в центрі міста, що робить їх зручними для піших прогулянок, екскурсій та відвідування магазинів та ресторанів. Ціни на проживання у готелях Закопане можуть варіюватися залежно від сезону [19].

На території курорту Закопане є велика мережа закладів харчування, а саме: ресторани, корчми, кафе, бари. Наявний широкий вибір супермаркетів, продуктових магазинів, ярмарок та інших торговельних пунктів де можна придбати необхідні речі та продукти.

Автентична гуральська кухня, що ґрунтується на традиціях гірського населення регіону, являє собою важливий аспект туристичного досвіду в Закопане. Відгуки туристів свідчать про те, що ресторан Wakowo Zalylina є одним з небагатьох місць в Закопане, де можна скуштувати автентичну гуральську кухню. У Wakowo Zalylina можна спробувати традиційні гуральські напої, такі як гжане пиво та гжане вино. Також рекомендується спробувати мюд пітни та традиційний гуральський чай.

Характерною рисою закладів харчування в Закопане є те, що навіть найкращі ресторани включають у своє меню як дуже дорогі, так і дешеві страви. Це робить автентичну гуральську кухню доступною для туристів з різним бюджетом.

Недорогі ресторани, як правило, розташовуються біля підйомників, щоб запропонувати свої послуги лижникам, в перерві між катанням [17].

На території курорту Закопане наявні різні види дозвілля в будь який час. У вільний час можна відвідати палац Снігової королеви. Даний палац повністю інсталює будівлю з однойменної казки. Відвідувачі можуть прогулятися між крижаних споруд, відпочити на крижаному ліжку та повністю поринути в атмосферу казки.

"Татранський освітній парк" - це міні-зоопарк, розташований у Закопане, Польща. Він пропонує унікальну можливість познайомитися з фауною та флорою Підгалля, а також дізнатися про природоохоронну діяльність в регіоні. Відвідувачі "Татранського освітнього парку" можуть поспостерігати за багатьма видами тварин, характерних для Підгалля, а саме: яструби, соколи, орли, олені, лані, вівці, кози, кролики, кури та бабаки. "Татранський освітній парк" пропонує різноманітні освітні програми для дітей та дорослих. Щогодини проводяться лекції на різні теми, такі як "Зустріч з лисицею", "Олень – цар лісу", "Хижі птахи в Польщі", "Сова – ідеальний мисливець". Діти можуть взяти участь в інтерактивних заняттях, які допомагають їм краще зрозуміти світ тварин та природоохоронну діяльність [7].

Санна траса має довжину 100 м, освітлений і щодня готується спеціальним обладнанням. Дана локація для розваг як дітям, так і дорослим. Прокат спорядження входить у вартість санного квитка [35].

Будинок для папуг – це місце, де зібрано 70 екзотичних папуг. Papugarnia Egzotyczne Zakopane є найбільшим закладом такого типу в Малопольщі. Будинок пропонує своїм гостям безкоштовну автостоянку, ресторан і сувенірну крамницю. Папуги літають вільно і гості перебівають у вільному просторі птахів. В даному будинку можна зустріти екзотичні екземпляри, які спеціально навчені, самі шукають контакту з людиною і підходять до руки чи плеча [34].

Аквапарк Закопане - це популярний розважальний комплекс, розташований в мальовничому місті Закопане, Польща. Він пропонує широкий спектр водних атракціонів та розваг для відвідувачів всіх віків. На своїй території аквапарк має два

критих басейни: плавальний та рекреаційний. Плавальний басейн підходить для любителів поплавати, а рекреаційний басейн має гідромасаж та інші водні атракціони. Також є відкритий басейн з термальними водами, який пропонує панорамний вид на гору Гевонт, західний ланцюг Татранських гір та гору Губалувка. Аквапарк має кілька водних гірок різного рівня складності. Аквапарк Закопане - це місце для розваг та відпочинку для людей різних вікових категорій. Він пропонує широкий спектр водних атракціонів, розваг та оздоровчих процедур [27].

Також на території курорту розроблено близько 8 велосипедних маршрутів різної категорії складності. Всі маршрути різні за протяжністю та часом проїзду, вони дозволяють пізнати різні куточки курорту та його околиць. Також туристам пропонується доволі великий вибір велосипедів для оренди.

На території курорту розроблено 16 пішохідних маршрутів. Кожен з цих маршрутів промаркований та має різний ступінь складності. Найкоротший маршрут становить відстань 1,6 км, а найдовший 15, 2 км.

Також на території курорту можна знайти ковзанку, спортивні зали, мотузкові парки, доріжки для боулінгу, тенісні корти, басейни, зону для верхової їзди та багато іншого.

РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КУРОРТІВ БУКОВЕЛЬ ТА ЗАКОПАНЕ

3.1 Порівняння курортів Буковель та Закопане

Курорти *Буковель* та *Закопане* вважаються кращими курортами в своїй країні. Дані курорти також називають кращими курортами східної Європи. Кожен з них має свої переваги та напрямки для покращення. Характеристики курортів є як схожими, так і повністю відмінними (*табл. 3.1.*).

Таблиця 3.1.

Загальні показники курортів Буковель та Закопане

Показник	Буковель	Закопане
Висота над рівнем моря центральної частини курорту	925 метрів	860 метрів
Найвища точка курорту	1371 метр	1959 метрів
Перепад висот	До 500 метрів	До 1150 метрів
Залісненість курорту	Заліснений	Незаліснений
Кількість витягів	19	60
Кількість трас	68	53
Загальна протяжність трас	75 кілометрів	65 кілометрів
Найдовша траса	2700 метрів	6500 метрів
Сніго-утворюючі системи	Так	Частково
Підготовка трас ратраками	Так	Частково

Два курорти розмістились в межах гірської системи Карпати. Центральна частина курорту Буковель лежить на висоті 925 м над рівнем моря, а Закопане на висоті 860 метрів над рівнем моря. Проте найвища точка курорту куди виходять витяги в Буковелі 1371 метрів (гора Довга), а в Закопане 1959 метрів (гора Каспровий верх). Розміщення таких висот має як переваги так і недоліки. Гора Довга пропонує доступ до найскладніших трас на Буковелі з перепадом висот до 500 метрів, що робить її ідеальним місцем для досвідчених лижників та сноубордистів. Окрім складних трас,

Довга пропонує також пологий спуск до трас середньої складності, що робить її привабливою для лижників та сноубордистів будь-якого рівня підготовки. Серед недоліків слід виділити хмарність, вершина Довгої часто прихована в хмарах, що може обмежувати видимість. Також сильні вітри на вершині можуть ускладнювати катання та створювати дискомфорт. Це може бути небезпечно для людей з низьким рівнем підготовки або тих, хто не має відповідного одягу та спорядження. Головною перевагою Каспрового верху є панорамні краєвиди на Татри. Також до вершини Каспрового Верху можна легко дістатися канатними дорогами, що робить його доступним для туристів різного рівня фізичної підготовки. Проте недоліком може слугувати той факт, що канатні дороги можуть бути закриті через погані погодні умови.

До того ж курорт Буковель є більш залісненим, що дає змогу туристам споглядати краєвиди гір лише на вершинах. Закопане, в свою чергу, є більш відкритим курортом, де панорами гір видно одразу з підйомника.

Порівнюючи кількість підйомників, курорт Закопане буде переважати в загальній кількості, оскільки їх 60, а в Буковелі 19. Проте курорт Буковель має більш нові витяги, які сполучені всі однією системою, що дає змогу легкого сполучення між схилами. Курорт Закопане хоч і має більшу кількість підйомників, проте всі вони поділені на різні зони для катання та не мають єдиною сполученої системи витягів. Також, слід відзначити, що Буковель має єдину ski-pass систему, що дозволяє використовувати квитки на будь-який підйомник. Також, придбання квитків доступне в спеціальному додатку курорту, що зменшує кількість черг біля кас. В Закопане лише декілька зон катання мають єдину ski-pass систему, що спричиняє певні незручності, оскільки необхідно купувати різні квитки на різні підйомники. Така система може призводити до утворення черг.

Курорт Буковель має 68 трас, загальною довжиною 75 кілометрів, в свою чергу Закопане має 53 траси, протяжністю понад 65 кілометр. Проте маючи меншу кількість схилів, Закопане випереджає Буковель за перепадом висот між схилами. Перепад

висот в Закопане складає приблизно 1150 метрів. Це дає змогу різним рівням катання лижників обрати відповідні схили для катання. В свою чергу, в Буковелі перепад висот складатиме приблизно 500 метрів, що, в порівнянні, з Закопане майже в два рази менше. Також за довжиною трас Закопане випереджає Буковель, оскільки всі схили в Закопане є довшими ніж в Буковелі. Найдовша траса в Закопане має протяжність 6500 метрів, в той час як в Буковелі 2700 метрів. Це є суттєвою перевагою для більш досвідчених лижників, оскільки спуски займуть більше часу, відповідно, зменшивши частину часу на підйом та очікування в черзі для посадки на підйомник. Також курорти мають різну класифікацію схилів. Буковель має три види схилів – сині, червоні та чорні, а Закопане чотири – зелені, сині, червоні та чорні. В свою чергу, поділ на чотири типи схилів дає більше можливостей обрати найбільш підходящий тип схилу для різним рівням катання лижників. Проте, Буковель має більше схилів які підійдуть всім рівням катання лижників.

Однією з переваг Буковеля буде наявність сніго-утворюючих систем по всій протяжності схилів, а Закопане має дані системи лише на деяких схилах. Наявність сніго-утворюючих систем дає можливість зробити довшим зимовий сезон. Також на курорті Буковель є ратраки, які підготовлюють всі схили для катання. Курорт Закопане має декілька схилів які підготовлюються даними машинами. Ратраки у нічний час повністю відновлюють схили після денного катання, роблячи їх більш безпечними та придатними для катання. Наявність даних машин на курорті свідчить про високий рівень оснащеності курорту.

Слід зауважити, що два курорти мають систему відео-камер на схилах, що дає можливість володіти інформацією про погодні умови та завантаженість схилів.

Загалом система безпеки в Закопане вимагає постійної модернізації та оновлень. Служби безпеки курорту необхідно регулярно проводити тренінги та навчання з питань безпеки на схилах, правил надання першої допомоги та евакуаційних процедур, а також регулярно проводити перевірки та інспекції схилів, щоб виявляти та усувати потенційні небезпеки, такі як тріщини в льоду, нестабільні снігові маси,

пошкоджені огорожі або інші ризики. На противагу, безпека туристів є одним з найбільш пріоритетних напрямків розвитку курорту Буковель. Завдяки постійному вдосконаленню та модернізації система безпеки курорту відповідає найвищим стандартам та гарантує безпечний та комфортний відпочинок для своїх гостей.

Порівнюючи розважальну туристичну інфраструктуру, то обидва курорти мають високий рівень розвитку. І Буковель і Закопане має різні атракції такі як: басейни, спортивні майданчики, ярмарки, магазини, боулінг, їзда на квадроциклах, санні траси та інше. Курорти пропонують різного роду екскурсії та пішохідні маршрути. Проте, слід зазначити, що курорт Закопане має аквапарк, а курорт Буковель лише веде будівництво даної атракції.

Перевагою Закопане буде наявність постійно курсуючих автобусів по території курорту, що дає змогу швидко пересуватись по курорту. В Буковелі такий вид транспорту відсутній. Проте курорт Буковель має постійно курсуючі трансфери з залізничної станції «Татарів-Буковель», що дає змогу гостям зручно дістатися прямо до курорту.

Обидва курорти мають мережу закладів харчування різного рівня. Також є заклади, де туристи можуть скуштувати традиційні страви регіонів.

Готельна мережа розвинута і на курорті Буковель і на курорті Закопане. Проте, курорт Буковель в порівнянні з Закопане є більш молодим курортом, тому, відповідно, пропонує туристам більш нові та сучасні заклади розміщення. Також слід зазначити, що на курортах представлені популярні та відомі мережеві готелі.

Загалом, порівнюючи два курорти, слід сказати, що вагома перевага Буковеля в його технічній забезпеченості та більш сучасному розвитку. Перевагою Закопане є його географічне розміщення в межах вищих вершим, що забезпечую належну кількість схилів різного рівня складності та в рази довші протяжності схилів. На противагу більш сучасно розвинутому Буковелю, Закопане більше зберіг автентичний побут та культуру регіону. Проте кожен з цих курортів заслуговує уваги туристів, оскільки вони мають свої особливості та переваги.

3.2 Перспективи розвитку курортів Буковель та Закопане

За останні кілька десятиліть *Буковель* перетворився на популярне місце відпочинку як серед українців, так і серед туристів з-за кордону. Проте для збереження та покращення свого статусу курорт потребує постійного розвитку та впровадження нових напрямків. Одним із ключових аспектів розвитку курорту є розширення інфраструктури. Це включає будівництво нових готелів, ресторанів, торгових центрів, розважальних комплексів та інших об'єктів. Важливим є забезпечення доступності та комфорту для відвідувачів. Крім того, потрібно приділяти увагу розвитку транспортної інфраструктури, що включає регулярні транспортні перевезення по території курорту та створення нових паркувальних зон.

На сьогоднішній день курорт проводить реновацію нижньої житлової резиденції та в майбутньому заплановано провести відновлювальні роботи верхньої житлової резиденції. Ці дії покращать стан готельної мережі та підвищать загальний рівень курорту, оскільки, не зважаючи на відносно молодий вік, курорт постійно проводить відновлювальні дії для покращення умов перебування на курорті.

Важливим напрямком є популяризація літнього відпочинку на курорті. Останні роки Буковель активно розвиває літній туризм, проте більшість населення все ще сприймає курорт як зимовий. Для літнього відпочинку необхідно розроблювати нові еко-стежки, започаткувати активності біля озер курорту, встановити нові атракціони тощо. Завершення будівництва та введення в експлуатацію аквапарку зробить мережу туристичних атракцій на курорті більш наповненою.

Одним з головних аспектів є розвиток курорту здійснений з урахуванням екологічних стандартів. Важливо зберігати природні ландшафти, мінімізувати вплив будівництва на навколишнє середовище та впроваджувати екологічно чисті технології. Наприклад, можна розвивати використання відновлюваних джерел енергії, організовувати програми з утилізації відходів та збереження біорізноманіття регіону.

Організація культурно-розважальних заходів, фестивалів, концертів та виставок може значно підвищити привабливість курорту. Це допоможе залучити нову аудиторію, зокрема молодь та любителів культурного відпочинку. Важливим є також розвиток місцевої культури та традицій, що допоможе туристам пізнати регіон.

Ще одним перспективним напрямком є розвиток медичного та оздоровчого туризму. Буковель має всі передумови для створення сучасних оздоровчих центрів, спа-комплексів та клінік. Це дозволить приваблювати не лише любителів активного відпочинку, а й тих, хто шукає спокій і релаксацію або потребує медичної реабілітації.

Систематичний та комплексний підхід до розвитку допоможе Буковелю залишатися на провідних позиціях серед курортів не лише України, а й Європи.

Закопане популярний зимовий курорт, але він має потенціал для цілорічного розвитку.

Для забезпечення комфортного перебування туристів необхідно розширити та модернізувати готельну та житлову інфраструктуру. Це включає будівництво нових готелів, апартаментів та будинків для відпочинку різного рівня комфорту. Також важливо інвестувати в оновлення існуючих закладів, щоб відповідати сучасним стандартам якості та зручності.

Покращення транспортної інфраструктури є ключовим для забезпечення легкого доступу до курорту. Це включає ремонт та розширення доріг, організацію зручних трансферів з найближчих аеропортів та великих міст. Важливо також розвивати громадський транспорт, щоб зменшити навантаження на дороги та знизити рівень забруднення.

Модернізація існуючих та будівництво нових підйомників і гірськолижних трас є необхідними для підтримання високого рівня обслуговування туристів. Важливо забезпечити різноманітність трас для лижників і сноубордистів різного рівня підготовки.

Розробка і промоція пішохідних маршрутів різної складності дозволить туристам більш детально ознайомитись з Татрами влітку. Маршрути повинні бути

добре марковані, з інформаційними знаками та картами, що допоможуть орієнтуватися.

Організація рафтингу та каякінгу на місцевих річках і озерах може стати ще одним привабливим варіантом активного відпочинку. Важливо забезпечити безпеку туристів та підготувати необхідну інфраструктуру для цих видів спорту.

Розвиток на території курорту існуючих та відкриття нових ярмарок сприятиме збереженню та популяризації місцевої культурної спадщини.

Також слід зазначити, що створення еко-стежок з інформативними панелями про місцеву флору та фауну сприятиме підвищенню екологічної свідомості туристів. Важливо забезпечити збереження природних ландшафтів та біорізноманіття регіону. Сюди також слід віднести розвиток агротуризму та організація екскурсій на органічні ферми допоможуть туристам краще зрозуміти важливість сталого господарювання. Це сприятиме популяризації місцевих екологічно чистих продуктів та підтримці місцевих фермерів.

Впровадження систем роздільного збору сміття та програм зменшення пластикових відходів допоможе знизити екологічний вплив туризму на регіон. Це включає установку на території Закопане спеціальних контейнерів для сортування відходів та проведення інформаційних кампаній серед туристів і місцевих мешканців.

Організація програм для фізичного та ментального відновлення, таких як фітнес-тури та йога ретрити, стане привабливим варіантом для тих, хто хоче на курорті поєднати відпочинок з активністю та здоровим способом життя.

Розробка мобільних додатків для бронювання послуг, навігації по курорту Закопане та отримання інформації про заходи значно підвищить зручність для туристів. Цифрові рішення можуть включати інтерактивні карти, оповіщення про погодні умови та онлайн-бронювання активностей.

Закопане має величезний потенціал для розвитку всесезонного курорту, що приваблює туристів з усього світу.

ВИСНОВКИ

Курорти відіграють важливу складову туристичної галузі країн. Ця галузь є однією з ключових в економіках країн і становить важливу роль у соціально-культурному розвитку, оздоровленню населення.

Курорт – це спеціально обладнана місцевість, розташована на землях оздоровчого призначення, яка володіє природними лікувальними ресурсами. Ці ресурси використовуються для експлуатації спеціальних будівель та споруд, що складають інфраструктуру курорту. Мета використання даної інфраструктури – лікування, медична реабілітація, профілактика захворювань, а також рекреація. Курортні території підлягають особливій охороні.

Важливими є середовище і територія курорту, що сприяють поліпшенню здоров'я завдяки мікроклімату, гідротерапії, лікувальним грязям, мінеральним джерелам та іншим природним факторам. Методи лікування і профілактики, такі як медичне обслуговування, фізіотерапія, масаж, психотерапія, спеціальні дієти та оздоровчі програми, також відіграють значну роль. Кліматичні умови, як-от гірський та морський клімат, сприяють оздоровленню. Мінеральні і термальні води, лікувальні грязі, озокерит, ропа, морська вода, а також природні об'єкти, як-от печери і водоспади, мають численні лікувальні властивості.

Природне оточення курорту визначає його спеціалізацію, впливаючи на спектр оздоровчих послуг. Курорти та санаторії мають чітку типізацію, орієнтуючись на різні методи лікування, медичну реабілітацію та оздоровлення, використовуючи природні фактори, як мінеральні води, лікувальні грязі та клімат. Один з методів класифікації курортів є поділ на функціональні (медичні, соціально-психологічні, ціннісно-смакові, вікові) та геопросторові (ландшафтні, кліматичні, рекреаційні ресурси, урбодемографічні, орографічні). Найпопулярнішими є змішані курорти.

Дослідивши історії розвитку курортів, слід підсумувати, що курортна справа має глибоке коріння, починаючи з античних часів, коли люди використовували

цілющі властивості мінеральних вод і лікувальних грязей. Перші курорти були природними об'єктами, навколо яких згодом з'явилися водолікарні та житло для відвідувачів, як, наприклад, римські терми та античні курорти Італії та Греції. Розвиток курортів пройшов через дев'ять етапів, від античних часів до сучасного періоду. Україна має багаті традиції курортної справи з давніх часів, маючи різноманітні види курортів завдяки своєму географічному положенню. У 1960-х роках почався активний розвиток інфраструктури в Українських Карпатах, що перетворило їх на популярний туристичний регіон. Сьогодні санаторно-курортний бізнес в Україні характеризується відсутністю централізованої системи управління, що може бути як перевагою, так і викликом для подальшого розвитку галузі.

Суспільно-географічне положення курортів, а саме: курорти Буковель та Закопане розташовані в межах Карпатської гірської системи. Буковель, український курорт, знаходиться на стику гірських масивів Свидовець, Горгани та Чорногора. Буковель розташованим неподалік від села Поляниця. Курорт охоплює п'ять гірських вершин. Закопане, розташоване на півдні Польщі, є найбільш високогірним містом країни, розташованим між Татрами та гірським ланцюгом Губалувка. Закопане приваблює туристів не лише гірськолижним катанням, але й гуральським фольклором та дерев'яною архітектурою. Два курорти, Буковель і Закопане, розмістилися в Карпатах, з різницею у висоті: Буковель на 925 м над рівнем моря, а Закопане на 860 м.

Аналіз та порівняння наявної гірськолижної та туристичної інфраструктури курортів Буковель та Закопане «показав», що Буковель має більше нових витягів, які сполучені системою, тоді як Закопане має більше підйомників, але вони поділені на зони. Буковель має єдину систему ski-pass, а Закопане лише кілька зон мають таку систему. У Буковелі 68 трас (75 км), а в Закопане 53 траси (65 км). Закопане має значний перепад висоти (1150 м) і більшу трасу (до 6500 м), що приваблює досвідчених ліжників, тоді як у Буковелі перепад висоти менший (500 м). Буковель має снігоутворюючі системи на всіх схилах і ратраки для підготовки схили. Система

безпеки в Буковелі модернізується і відповідає високим стандартам, тоді як Закопане потребує оновлення. Обидва курорти мають розвинену інфраструктуру та різні атракції. Закопане має аквапарк і постійно курсуючі автобуси, а Буковель – трансфери з залізничної станції. Готельна мережа обох курортів добре розвинута, але Буковель пропонує більш нові заклади. Загалом, Буковель відрізняється технічним забезпеченням та сучасним розвитком, а Закопане – вищими вершинами, довгими шилами та автентичним побутом.

Проаналізувавши всю наявну інформацію про курорти, було окреслено перспективи розвитку курортів Буковель та Закопане. Для підтримання свого статусу та покращення Буковель потребує постійного розвитку та впровадження нових напрямків. Основними напрямками розвитку є: розширення інфраструктури, покращення транспортної доступності, розвиток літнього туризму, впровадження екологічних стандартів, організацію культурно-розважальних заходів та розвиток медичного туризму. Закопане, популярний зимовий курорт Польщі, також має великий потенціал для цілорічного розвитку. Для цього необхідно розширити та модернізувати готельну інфраструктуру, покращити транспортну доступність, модернізувати підйомники та гірськолижні траси, розробити та промоціювати пішохідні маршрути, організувати рафтинг та каякінг, розвивати ярмарки та еко-стежки, впроваджувати системи роздільного збору сміття та зменшення пластикових відходів, а також розвивати програми для фізичного та ментального відновлення.

Таким чином, обидва курорти мають значний потенціал для подальшого розвитку та залучення більшої кількості туристів. Важливо продовжувати інвестувати у розвиток інфраструктури, впроваджувати екологічно чисті технології, розширювати спектр послуг і активностей, а також підтримувати високий рівень обслуговування. Завдяки цьому Буковель та Закопане можуть стати ще більш привабливими для туристів та утримувати провідні позиції серед курортів своїх країн і Європи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артур Д. Ціни у Буковелі у січні 2024 року. Скільки коштують зимові розваги в Буковелі. novyny.live. URL: <https://finance.novyny.live/ne-tilki-lizhi-ta-bord-shcho-robiti-vzimku-v-bukoveli-ta-skilki-tse-koshtuie-146609>. (дата звернення: 02.06.2024)
2. Буковель Bukovel. Всесезонний курорт у серці Карпат. Буковель. Гірськолижний та SPA курорт в Карпатах. URL: <https://bukovel.com/> (дата звернення: 02.06.2024)
3. Буковель. Go-To.Rest. URL: <https://go-to.rest/location/karpaty/bukovel/> (дата звернення: 02.06.2024)
4. Влащенко О. М. Методичні рекомендації до виконання розрахунково-графічної роботи з навчальної дисципліни «Курортологія». Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. 2020. 35 с.
5. Гордієнко В. М., Гринюк О. Ю. Огляд та характеристика пішохідних маршрутів Туристичного центру Буковель. Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів. 2023. Т. 3, № 2. 10–18 с. URL: <https://doi.org/10.17721/2786-4561.2023.3.2-2/13> (дата звернення: 02.06.2024)
6. Заваріка Г.М. Курортна справа. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури. 2015. 264 с.
7. Закопане. ALF - туристична компанія. URL: <https://alf.ua/countries/polscha/resort/zakopane> (дата звернення: 03.06.2024).
8. Заставний Ф.Д. Туристичне краєзнавство: Навчальний посібник. Заставний Ф.Д., Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Київ: Знання. 2006. 575 с.
9. Каленік К.В. Опорний конспект лекцій з курсу «Основи курортології» для студентів напряму підготовки 6.140101 «Готельно – ресторанна справа». Харків: ХДУХТ. 2015. 87с. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/10691/1/Osnov_kurortol_OKL_2015.pdf (дата звернення: 02.06.2024)

10. Карта трас Закопане. SEREDINALETA.COM.UA. URL: <https://seredinaleta.com.ua/wp-content/uploads/2017/11/karta-trass-Zakopane.jpg> (дата звернення: 03.06.2024)

11.Клапчук В.М., Ковальська Л.В. Курортна справа : організація, територіальне планування, система управління: Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Фоліант. 2013. 400 с.

12.Кравець О. М. Рябев А. А. Конспект лекцій з дисципліни «Курортологія». Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. 2016. 102 с.

13.Кравець О. М., Рябев А. А. Курортологія: підручник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. 2017. 167 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/141489399.pdf> (дата звернення: 02.06.2024)

14. Лавитський А. Радигіна К. Як створювався Тростян. Техніка молоді N 1. 1979.

15.Лобода М.В. Курортні ресурси України: довідник. Київ: Укрпрофоздоровниця. 1999. 334 с.

16. Луцький В. Я. Гірськолижні курорти як елемент туристичного комплексу Українських Карпат. Вісник Прикарпатського університету імені Василя Стефаника. Серія "Фізична культура". Івано - Франківськ : Плай. 2017. Вип. 13. 91– 98 с.

17.Найкращі ресторани Закопане. Недорогі ресторани та кафе Закопане, ціни. tripmydream.ua. URL: <https://tripmydream.ua/poland/zakopane/restaurants> (дата звернення: 02.06.2024)

18.Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. № 2026-III із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 19.01.2006 р. N 3370-IV. Електронні текстові дані. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text> (дата звернення: 02.06.2024)

19.Розповіді про готелі Закопане. ТурПравда. URL: <https://www.turpravda.ua/pl/zakopane/> (дата звернення: 03.06.2024)

20. Романова К. В. Аналіз і перспективи розвитку санаторно-курортного господарства України. 2020 рік. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/12121> (дата звернення: 02.06.2024)

21. Рутинський М. Й. Історико-географічні тенденції та періодизація розвитку курортної справи. Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. Тернопіль: Підручники і посібники. Випуск 17. 2008. 138 с. URL: http://catalog.library.tnpu.edu.ua/naukovi_zapusku/istor_geograf/IUG_17.pdf#page=89 (дата звернення: 02.06.2024)

22. Рутинський М. Й. Класифікації та типології курортів. Вісник Львівського університету. Серія географічна. Вип. 34. 2007. 236–246 с. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/geography/article/view/2630/2702> (дата звернення: 02.06.2024)

23. Рутинський М. Й. Класифікація курортів. Рекреалогія з основами курортології: довідник за ред. М. Й. Рутинський. Львів: Фенікс. 2004. 68 с. (22 с)

24. Статус витягів і трас. Буковель. Гірськолижний та SPA курорт в Карпатах. URL: <https://bukovel.com/status/map> (дата звернення: 03.06.2024)

25. Ткаченко Т.І. Індикатори розвитку туризму: методичні та практичні аспекти. Культура і освіта фахівців туристичної сфери: сучасні тенденції та прогнози. К.: КУТЕП. 2015. 81 с.

26. Українські Карпати – інфо про те, як краще провести час мандруючи горами. GUIDE.KARPATY.UA. URL: <http://guide.karpaty.ua/> (дата звернення: 03.06.2024)

27. AquaPark Zakopane - Indoor swimming pool - Water park - Swimming pool with jacuzzi in the Tatras | Hotel Aquarion. Hotel Aquarion Zakopane. URL: <https://www.hotelaquarion.pl/en/spa/aqua-attractions> (дата звернення: 02.06.2024)

28. Bukovel Ski School. Bukovel Ski School. URL: <https://bukovelskischool.com.ua/uk/about> (дата звернення: 02.06.2024)

29. Centrum Szkoleń Narciarskich Nosal. Zakopane - oficjalny serwis internetowy.
URL: <https://www.zakopane.pl/strefa-turystyczna/sport/aktywny-wypoczynek-zima/narciarstwo-alpejskie/centrum-szkolen-narciarskich-nosal> (дата звернення: 02.06.2024)

30. Góral Skipass. Zakopane - oficjalny serwis internetowy.
URL: <https://www.zakopane.pl/strefa-turystyczna/sport/aktywny-wypoczynek-zima/narciarstwo-alpejskie/goral-skipass> (дата звернення: 02.06.2024)

31. Gubałówka. Zakopane - oficjalny serwis internetowy.
URL: <https://www.zakopane.pl/strefa-turystyczna/sport/aktywny-wypoczynek-zima/narciarstwo-alpejskie/gubalowka/> (дата звернення: 02.06.2024)

32. Kasprowy Wierch. Zakopane - oficjalny serwis internetowy. URL: <https://www.zakopane.pl/strefa-turystyczna/sport/aktywny-wypoczynek-zima/narciarstwo-alpejskie/kasprowy-wierch> (дата звернення: 02.06.2024)

33. Ośrodek Narciarsko Rekreacyjny Harenda. Zakopane - oficjalny serwis internetowy.
URL: <https://www.zakopane.pl/strefa-turystyczna/sport/aktywny-wypoczynek-zima/narciarstwo-alpejskie/osrodek-narciarsko-rekreacyjny-harenda> (date of access: 02.06.2024)

34. Papugarnia. Zakopane - oficjalny serwis internetowy.
URL: <https://www.zakopane.pl/strefa-turystyczna/turystyka/atrakcje-turystyczne/papugarnia> (дата звернення: 02.06.2024)

35. Snowlandia. Zakopane - oficjalny serwis internetowy.
URL: <https://www.zakopane.pl/strefa-turystyczna/turystyka/atrakcje-turystyczne/snowlandia> (дата звернення: 02.06.2024)

36. Stacja Narciarska Polana Szymoszkowa. Zakopane - oficjalny serwis internetowy.
URL: <https://www.zakopane.pl/strefa-turystyczna/sport/aktywny-wypoczynek-zima/narciarstwo-alpejskie/stacja-narciarska-polana-szymoszkowa> (дата звернення: 02.06.2024)

37. Wyciąg narciarski Gigant. Zakopane - oficjalny serwis internetowy.
URL: <https://www.zakopane.pl/strefa-turystyczna/sport/aktywny-wypoczynek-zima/narciarstwo-alpejskie/wyciag-narciarski-gigant> (дата звернення: 02.06.2024)

38. Wyciąg narciarski Kalatówki. Zakopane - oficjalny serwis internetowy.
URL: <https://www.zakopane.pl/strefa-turystyczna/sport/aktywny-wypoczynek-zima/narciarstwo-alpejskie/wyciag-narciarski-kalatowki> (дата звернення: 02.06.2024)

39. Wyciąg narciarski Pod Krokwią. Zakopane - oficjalny serwis internetowy.
URL: <https://www.zakopane.pl/strefa-turystyczna/sport/aktywny-wypoczynek-zima/narciarstwo-alpejskie/wyciag-narciarski-pod-krokwia> (дата звернення: 02.06.2024)

40. Wyciągi narciarskie Budzowski Wierch. Zakopane - oficjalny serwis internetowy.
URL: <https://www.zakopane.pl/strefa-turystyczna/sport/aktywny-wypoczynek-zima/narciarstwo-alpejskie/wyciagi-narciarskie-budzowski-wierch> (дата звернення: 02.06.2024)

ДОДАТКИ

Генетична класифікація курортів [22]

Періодизація розвитку курортної справи [21]

